

Воронцова Емілія Валеріївна,
науковий співробітник відділу
проектної діяльності
ДНУ «Інститут модернізації змісту
освіти», Київ

ЯКІ «SOFT SKILLS» ДОПОМОЖУТЬ У ЖИТТІ КОЖНОМУ СПЕЦІАЛІСТУ І ДЕ ЇХ ОПАНУВАТИ?

Українська освіта прагне перейти на компетентнісно-орієнтоване навчання. Для реалізації цього процесу необхідно чітко розуміти, які компетентності в процесі навчання можна сформувати та які компетентності будуть необхідні здобувачу освіти в майбутній професійній діяльності. У зарубіжній науці у реалізації навчання та професійної діяльності розрізняють «hard skills» і «soft skills». Спробуємо використати їх досвід і розглянути співвідношення так званих «hard skills» і «soft skills» для успішності майбутнього спеціаліста.

Терміном «hard skills» називають компетентності, що необхідні для виконання конкретної професійної або технологічної діяльності, наприклад, для лікаря – знання симптомів захворювань, медичних препаратів і процедур тощо; для педагога – знання фактичного матеріалу свого освітнього предмету, педагогіки і психології; для митця – види мистецтв, техніки створення творчих робіт тощо. Це уміння, які практично не зникають впродовж життя. Саме володіння «hard skills» – твердими компетентностями зазначається в кваліфікаційному документі, без них не можна виконувати спеціальну професійну трудову діяльність. Тому і навчальний план, і зусилля викладачів, зазвичай, спрямовані саме на формування «hard skills».

Але останнім часом все більше уваги надається саме «soft skills» – м'яким навичкам. У дослідженнях успішності спеціалістів виявилось, що найбільш визнані фахівці відрізняються від інших саме розвинутими «soft skills». «Soft skills» – це універсальні компетентності особистості, які реалізуються в житті кожної людини і практично у всіх видах професійної діяльності.

Найбільш важливою зі всіх «soft skills», на нашу думку, є вміння навчатися. Попри ілюзію, що це просте і всім доступне вміння, воно є важливою багатокомпонентною компетентністю, яку потрібно цілеспрямовано формувати і наполегливо вдосконалювати. Це яскраво підтверджує досвід дистанційного навчання. За цей період виникло незадоволення результатами та умовами надання освіти. В умовах дистанційного навчання, на наш погляд, більша відповідальність покладається на здобувача освіти. Він має самостійно організувати свій час, вибудувати мотивацію до навчання, вміти опрацьовувати навчальний матеріал і взаємодіяти з педагогами та іншими здобувачами освіти. Саме

вміння навчатися і перенавчатися набуває актуальності в умовах швидких змін у світі професійної діяльності і соціальних стосунків.

До «soft skills» належить інформаційна компетентність, а саме вміння читати, шукати інформацію, обробляти великі обсяги різноманітної інформації, критичне мислення, аналітичні і узагальнюючі навички. Інформаційна компетентність передбачає пошук інформації як за допомогою цифрових пристроїв, так і з друкованих, відео- та інших традиційних джерел.

Ще одна «soft skills» – це соціальна компетентність: вміння розуміти себе, розуміти інших, взаємодіяти з людьми, працювати у команді, запобігати конфліктам та вміти вирішувати їх.

Усі передові компанії і дослідники називають як найважливішу «soft skills» – креативність. Це поняття також зараз розуміється у новому контексті. Так, традиційно креативністю вважались здібності до художньої творчості, фантазування. Зараз на перше місце виходить ще одне значення – вміння приймати рішення та діяти відповідно до актуальної ситуації, використовувати підручні матеріали і засоби, досягати мети новими способами, методами.

Автономізаційна компетентність також належить до «soft skills», проявляється у вмінні брати на себе відповідальність за події свого життя, мати власну думку, діяти відповідно до своїх інтересів і переконань. Ця компетентність визначає здатність стати лідером для себе і для оточуючих людей.

Ключовим питанням у педагогіці і психології залишається питання: які компетентності важливіші – «hard skills» чи «soft skills» в здобутті освіти і професійній кар'єрі.

Вміння навчатися є ключовою компетентністю, вона постійно змінюється, ускладнюється в процесі здобуття освіти, опанування новими різноманітними навичками. Саме вміння навчатися допомагає сформувати «hard skills» – ті компетентності, що забезпечують професійну діяльність і набуття майстерності у своїй професійній справі. Компетентність «вміння навчатися» формується в початкових класах, в подальшому розвивається і вдосконалюється.

Компетентність, що належить до «soft skills», – вміння розуміти себе, інших, взаємодіяти з людьми, працювати у команді, формується відповідно до вікової періодизації в підлітковому періоді, переважно в класах основної школи (5–9 класи). Для успішного формування цих умінь необхідно застосовувати інтерактивні методи навчання, мотивувати до здобуття освіти саме через створення дружніх і референтних стосунків серед здобувачів освіти. Такий підхід дозволяє і мотивувати до навчання, і формувати соціальну компетентність.

Найбільш сприятливий вік для формування автономізаційної компетентності – юнацький вік (10–11 класи), тоді, коли відбувається самовизначення у професійних інтересах та у стосунках з особами

протилежної статі. Якщо у підлітковому віці формується навичка взаємодіяти спільно з іншими, то в юнацькому віці – вміння проявляти індивідуальність.

Креативність найкраще формується у дошкільному віці, за сприятливих умов вона зберігається і розвивається у подальшому житті.

Отже, компетентнісно-орієнтоване навчання повинно бути грамотно організованим на основі знань про сприятливі для різних видів діяльності вікові періоди, про використання спеціальних методів і технологій навчання у кожному віковому періоді. Все це забезпечить гармонійне формування і «soft skills», і на їх основі формуються «hard skills» спільними діями педагогів і здобувачів освіти, що забезпечує професійну майстерність у трудовій діяльності.

Список використаних джерел

1. Концепція Нової української школи, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р.